

6. Панченко О. А., Панченко Л. В. Інформаційна безпека та інформаційна культура в сучасному інформаційному суспільстві. *Правова інформатика*. 2015. № 2(46). С. 32–38.

7. Кривешко І. В. Інформаційна культура як правовий феномен. *Правничий часопис Донецького національного університету імені Василя Стуса*. 2022. № 1–2. С. 42–46.

ЩОДО ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ГОСПОДАРСЬКИХ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ВІДНОСИН ЗА УЧАСТІ ПРОФЕСІЙНИХ СПІЛОК

Кушнір Р. С.

Донецький національний університет імені Василя Стуса, Вінниця (Україна)

e-mail: r.kushnir@donnu.edu.ua

Система господарських судів стоїть на вістрі процесу державного впливу на господарські відносини в нашій країні, особливо у сучасні непрості часи. Від ефективності вирішення господарських спорів, стороною яких нерідко також виступають професійні спілки, залежить успіх в усіх площинах макро- та мікроекономічної діяльності в державі [1]. Ефективність вирішення таких спорів залежить від досконалості правового регулювання господарських процесуальних відносин в Україні як важливого складника господарського судочинства. Сьогодні масив нормативно-правових актів, що регламентують сферу господарських процесуальних відносин, є численним, але не достатньою мірою ефективним.

Головне місце серед цих актів посідає Конституція України, у статті 6 якої закріплений принцип здійснення державної влади в Україні на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову. Також у цьому конституційному приписі зазначається, що органи судової влади здійснюють свої повноваження у встановлених Основним Законом межах і відповідно до законів України. У статті 8 зазначається, що Конституція має найвищу юридичну силу, а її норми є нормами прямої дії, суди під час розгляду конкретних справ мають оцінювати зміст будь-якого закону чи іншого нормативно-правового акта щодо відповідності Конституції. Судові рішення мають ґрунтуватися на Конституції, а також на чинному законодавстві, яке не суперечить їй.

Наступний значущий документ, що регламентує сферу господарських процесуальних відносин, стороною яких нерідко також виступають професійні спілки, – це Закон України «Про судоустрій та статус суддів» від 02.06.2016 № 1402-VIII. У статтях 18, 21, 22, 26, 37 цього Закону закріплена система господарських судів як основний елемент господарського судочинства, а саме в цих приписах вказуються види, склад і повноваження зазначених судів.

Важливість Господарського процесуального кодексу України, який визначає юрисдикцію та повноваження господарських судів, встановлює порядок здійснення судочинства у цих судах, є безвідносною, сьогодні цей документ є сучасним і затребуваним. Проте наявність кодифікованого акта, яким є Господарський кодекс України, на жаль, не завжди вирішує наявні проблеми господарських спорів.

Для цього є об'єктивні (динамізм і складність господарського життя, і відповідно правового регулювання) та суб'єктивні (недостатня увага до господарського законодавства з боку законодавця і численні експерименти у сфері економіки, заінтересованість держави (Фонду держмайна, органів прокуратури) у майні профспілок (санаторіїв, профілакторіїв, інших майнових комплексів, які за радянських часів були передані їм у господарське відання) через господарське судочинство, кожен з яких потребує спеціального правового забезпечення) причини. У спеціальній літературі зауважується, що серед масиву актів господарського законодавства є такі, що можна визначити як застарілі і не спроможні ефективно регулювати господарські відносини в сучасних економічних реаліях, тому потребують ревізії і відповідного реагування з боку законодавця [2].

Ще одним важливим законом з питань вирішення господарських спорів, стороною яких виступають професійні спілки, є Закон України «Про професійні спілки, їх права і гарантії діяльності» від 15.09.1999 № 1045-XIV. Так, у статті 34 цього Закону зазначається, що позбавлення профспілок права власності, а також права володіння та користування майном, переданим їм у господарське відання, може мати місце лише за рішенням суду на підставах, визначених законами.

На наш погляд, такий припис наразі не може розв'язати правову дилему, пов'язану із правом власності майна профспілок, отриманого ними ще за часи СРСР у господарське відання, яка детально описана в спеціальній літературі [3; 4; 5]. На нашу думку, треба чітко вказати у цьому Законі, що таке, як наразі зауважуються в судових справах, «спірне» майно належить профспілкам, базуючись на принципі непорушності приватної власності.

Документами, які також регламентують сферу господарських процесуальних відносин, стороною яких нерідко виступають професійні спілки, необхідно зауважити також інші законодавчі акти: Цивільний кодекс України, Закон України «Про підприємництво» від 07.02.1991 № 698-XII та ін.

Важливими правовими актами у зазначеній сфері є також підзаконні нормативно-правові акти, які містять норми з питань, що стосуються господарського процесу. Такими можуть бути укази і розпорядження Президента України, постанови і розпорядження Кабінету Міністрів України, акти інших державних органів та органів місцевого самоврядування.

Отже, у цій роботі надана загальна характеристика правового регулювання господарських процесуальних відносин, зокрема й за участю професійних спілок. Виявлені об'єктивні і суб'єктивні проблеми у вирішенні господарських спорів, стороною яких нерідко виступають професійні спілки, та запропоновані деякі шляхи їх вирішення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ПОСИЛАНЬ

1. Бринцев О. В. Мета і принципи рекодифікації економічного законодавства України. *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Харків, 20 травня 2016 р.)* Харків, 2016. С. 13–16.
2. Резнікова В. В., Щербина В. С. Сучасний стан правового регулювання господарської діяльності. *Координата. Платформа стратегічної та законотворчої аналітики*. 24.02.2020. URL: <https://coordynata.com.ua/sucasnij-stan-pravovogo-reguluvanna-gospodarskoi-dialnosti>
3. Спасибо-Фатеева І. В. Проблеми права власності профспілок. *Університетські наукові записки*. 2007. № 2. С. 147–155.
4. Опришко В. Ф. Чергове «одержавлення профспілкового майна». *Щотижнева загальнонаціональна правова газета*. 2020. № 5. URL: <https://yvu.com.ua/chergove-oderzhavlennya-profspilkovogo-majna-2/>
5. Кушнір Р. С. Проблеми захисту у господарському судочинстві майнових прав професійних спілок у дискурсі їх статутної діяльності. *Академічні візії*. 2024. Вип. 32. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/1247/1124>

ЩОДО ПРИМУСОВОГО ВІДЧУЖЕННЯ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ У ПЕРІОД ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Мамедова С. М.

Донецький національний університет імені Василя Стуса, Вінниця (Україна)
e-mail: s.mamedova@donnu.edu.ua

Непорушність права власності є одним з ключових принципів цивільного законодавства, яке закріплене положеннями ст. 41 Конституції України та п. 2 ч. 1 ст. 3, ч. 1 ст. 321 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України). Проте, з одного боку, держава гарантує непорушність такого права, а з іншого – в тій же ст. 41 Конституції та ч. 2 ст. 321 ЦК України встановлює певні винятки з нього, одне з яких стосується примусового відчуження транспортних засобів в період дії воєнного стану. Питання законодавчого врегулювання, підстав та порядку такого відчуження продовжує залишатись актуальним для більшості власників допоки воєнний стан не буде припинено.

Основний законодавчий акт, що визначає підстави примусового відчуження транспортних засобів у воєнний період, – це Конституція України. Згідно зі ст. 41, примусове відчуження об'єктів права приватної власності може бути застосоване лише як виняток з мотивів суспільної необхідності, на підставі і в порядку, встановлених законом, та за умови попереднього і повного відшкодування їх вартості. Примусове відчуження таких об'єктів з наступним повним відшкодуванням їх вартості допускається лише в умовах воєнного чи надзвичайного стану [1].

Важливу в роль у цьому питанні займає ЦК України, зокрема ч. 2-3 ст. 321 встановлює, що особа може бути позбавлена права власності або обмежена у його здійсненні лише у випадках і в порядку, встановлених законом. Примусове відчуження об'єктів права власності може бути застосоване лише як виняток з мотивів суспільної необхідності на підставі і в порядку, встановлених законом, та за умови